

I

(Jogalkotási aktusok)

IRÁNYELVEK

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2014/104/EU IRÁNYELVE

(2014. november 26.)

a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról

(EGT-vonatkozású szöveg)

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 103. és 114. cikkére,

tekintettel az Európai Bizottság javaslatára,

a jogalkotási aktus tervezete nemzeti parlamenteknek való megküldését követően,

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére ⁽¹⁾,

rendes jogalkotási eljárás keretében ⁽²⁾,

mivel:

- (1) Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 101. és 102. cikke közrendet érintő rendelkezéseket tartalmaz, amelyeket az egész Unióban hatékonyan kell alkalmazni a torzulásoktól mentes belső piaci verseny biztosítása érdekében.
- (2) Az EUMSZ 101. és 102. cikkének közjogi érvényesítését a Bizottság végzi az 1/2003/EK tanácsi rendelet ⁽³⁾ által biztosított hatáskörök alapján. A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jei hatálybalépését követően az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. és 82. cikke jelenleg – lényegében azonos tartalommal – az EUMSZ 101. és 102. cikke. Emellett a közjogi jogérvényesítést a nemzeti versenyhatóságok is végzik, amelyek meghozhatják az 1/2003/EK rendelet 5. cikkében felsorolt határozatokat. Az említett rendelettel összhangban a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy közigazgatási hatóságokat és bíróságokat jelöljenek ki az EUMSZ 101. és 102. cikkének állami jogérvényesítő szervként való alkalmazására, valamint az említett rendelet alapján a versenyhatóságokra ruházott különféle funkciók elvégzésére.
- (3) Az EUMSZ 101. és 102. cikkének közvetlen hatálya van a magánjogi jogalanyok közötti jogviszonyokban, és olyan jogokat és kötelezettségeket keletkeztet az érintett jogalanyokra vonatkozóan, amelyek érvényesülését a nemzeti bíróságoknak kell biztosítaniuk. A nemzeti bíróságok tehát szintén lényeges szerepet játszanak a versenyjogi szabályok alkalmazása terén (magánjogi jogérvényesítés). Amikor magánjogi jogalanyok közötti jogvitákat bíráltnak el, az uniós jog szerinti alanyi jogokat védik, például azáltal, hogy kártérítést ítélnak meg a jogsértések sértettjei számára. Az EUMSZ 101. és 102. cikkének teljes körű érvényesülése, különösen pedig az azokban foglalt tilalmak gyakorlati érvényesülése megköveteli, hogy a nemzeti bíróságok előtt bárki (legyen szó magánjogi

⁽¹⁾ HL C 67., 2014.3.6., 83. o.

⁽²⁾ Az Európai Parlament 2014. április 17-i állásfoglalása (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé) és a Tanács 2014. november 10-i határozata.

⁽³⁾ A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról (HL L 1., 2003.1.4., 1. o.).

jogalanyokról – ideértve a fogyasztókat és a vállalkozásokat – vagy hatóságokról) kártérítést követelhesen az e rendelkezések megsértése következtében elszenvedett kárért. A kártérítéshez való uniós jog azokra az esetekre is vonatkozik, amikor az EUMSZ 101. és 102. cikkét az EUMSZ 106. cikke szerinti közvállalkozások vagy olyan vállalkozások sértik meg, amelyeknek a tagállamok különleges vagy kizárólagos jogokat biztosítanak.

- (4) Az uniós és a nemzeti versenyjogi jogsértésekből eredő kár megtérítéséhez való uniós jog szükségessé teszi, hogy valamennyi tagállamnak az e jog hatékony gyakorlását biztosító eljárási szabályai legyenek. A hatékony jogorvoslati eljárások szükségessége az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 19. cikke (1) bekezdésének második albekezdésében és az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének első bekezdésében meghatározott hatékony jogvédelemhez való jogból is következik. A tagállamoknak hatékony jogvédelmet kell biztosítaniuk az uniós jog hatálya alá tartozó területeken.
- (5) A kártérítési keresetek a versenyjogi jogsértések esetén magánjogi jogérvényesítést célzó hatékony rendszernek csak az egyik elemét alkotják, és hozzájuk alternatív igényérvényesítési módok – például az önkéntes vitarendezés és a közjogi jogérvényesítés keretében hozott, a feleket kártérítés teljesítésére ösztönző határozatok – társulnak.
- (6) A hatékony magánjogi jogérvényesítést célzó polgári jogi keresetek és a versenyhatóságok általi hatékony közjogi jogérvényesítés biztosítása érdekében a két eszköznek kölcsönhatásban kell lennie egymással, így biztosítva a versenyjogi szabályok legteljesebb érvényesülését. Koherens módon kell szabályozni a jogérvényesítés e két formájának összehangolását, például a versenyhatóságok birtokában lévő dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó szabályok tekintetében. Az ilyen uniós szintű összehangolás segítségével kiküszöbölhetők az alkalmazandó szabályok közötti olyan különbségek is, amelyek veszélyeztethetnék a belső piac megfelelő működését.
- (7) Az EUMSZ 26. cikkének (2) bekezdése értelmében a belső piac egy olyan, belső határok nélküli térség, amelyben biztosított az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása. Az uniós vagy a nemzeti versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési keresetekre vonatkozó tagállami szabályok között jelentős különbségek mutatkoznak. E különbségek egyrészt bizonytalanságot eredményeznek azzal kapcsolatban, hogy a károsult felek milyen feltételekkel gyakorolhatják az EUMSZ-ből eredő, kártérítéshez való jogukat, másrészt befolyásolják e jog érdemi érvényesülését is. Mivel a károsult felek gyakran a letelepedésük helye szerinti tagállamot választják kártérítési igényük érvényesítésének fórumaként, a nemzeti szabályok közötti eltérések egyenlőtlen feltételekhez vezetnek a kártérítési keresetek vonatkozásában, és ezáltal a versenyt is befolyásolhatják azokon a piacokon, ahol e károsult felek, valamint a jogsértő vállalkozások tevékenykednek.
- (8) A más-más tagállamban letelepedett és működő vállalkozásokra egymástól eltérő eljárási szabályok vonatkoznak, amelyek jelentősen befolyásolják azt, hogy e vállalkozások milyen mértékben vonhatók felelősségre a versenyjogi jogsértésekért. Amellett, hogy a kártérítéshez való uniós jog érvényesítése terén jelentkező eltérések versenyelőnyt biztosíthatnak egyes olyan vállalkozások számára, amelyek megsértették az EUMSZ 101. vagy 102. cikkét, visszatarthatnak a letelepedéshez, valamint az áruk értékesítéséhez és szolgáltatások nyújtásához való jog azon tagállamokban történő gyakorlásától is, amelyekben a kártérítéshez való jog hatékonyabban érvényesíthető. Mivel a tagállamokban alkalmazandó felelősségi rendszerek közötti különbségek hátrányosan befolyásolhatják a versenyt és a belső piac megfelelő működését is, indokolt, hogy ezen irányelv az EUMSZ 103. és 114. cikkén – kettős jogalapon – alapuljon.
- (9) Figyelembe véve azt, hogy a versenyjog területével kapcsolatos nagymértékű jogsértések gyakran határokon átnyúló elemet tartalmaznak – kiegyenlítettebb versenyfeltételeket kell biztosítani a belső piacon működő vállalkozások számára, és javítani kell azokat a feltételeket, amelyek mellett a fogyasztók a belső piacból eredő jogaikat gyakorolhatják. Indokolt a jobbiztonság fokozása, és a tagállamok közötti különbségek csökkentése azon nemzeti szabályokat illetően, amelyek az uniós versenyjog és – amennyiben az uniós versenyjoggal párhuzamosan alkalmazták – a nemzeti versenyjog együttes megsértésén alapuló kártérítési keresetekre irányadóak. E szabályok közelítése segíteni fogja annak megelőzését, hogy még nagyobb különbségek alakuljanak ki a versenyjogi ügyekben indított kártérítési keresetekre irányadó tagállami szabályok között.
- (10) Az 1/2003/EK rendelet 3. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy „[h]a a tagállamok versenyhatóságai vagy a nemzeti bíróságok [az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdése] szerinti megállapodásokra, vállalkozások társulásainak döntéseire vagy összehangolt magatartásokra, amelyek e rendelkezés értelmében befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet, a nemzeti versenyjogot alkalmazzák, akkor az ilyen megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásokra [az EUMSZ 101.] cikkét is alkalmazniuk kell. Ha a tagállamok versenyhatóságai vagy a nemzeti bíróságok [az EUMSZ 102.] cikke által tiltott visszaélésekre a nemzeti versenyjogot alkalmazzák, akkor [az EUMSZ 102.] cikkét is alkalmazniuk kell.”. A belső piac megfelelő működése, továbbá a jobbiztonság

fokozása, valamint a vállalkozásokra és a fogyasztókra vonatkozó kiegyenlítettebb versenyfeltételek biztosítása érdekében indokolt, hogy ezen irányelv hatálya a nemzeti versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési keresetekre is kiterjedjen, amennyiben a nemzeti versenyjog az 1/2003/EK rendelet 3. cikkének (1) bekezdése szerint kerül alkalmazásra. Ha a polgári jogi felelősségre eltérő szabályok lennének alkalmazandók az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértése, valamint az ugyanazon ügyben az uniós versenyjoggal párhuzamosan alkalmazandó nemzeti versenyjog szerinti jogsértések esetén, ez hátrányosan érintené a felperesek adott ügyben fennálló helyzetét és igényük mértékét, és akadályozná a belső piac megfelelő működését. Ezen irányelv nem érintheti az olyan nemzeti versenyjogi jogsértésekre tekintettel indított kártérítési kereseteket, amelyek az EUMSZ 101. vagy 102. cikkében foglaltak szerint nincsenek hatással a tagállamok közötti kereskedelemre.

- (11) Uniós jog hiányában a kártérítési keresetekre a tagállamok nemzeti szabályai és eljárásai az irányadók. Az Európai Unió Bírósága (Bíróság) ítélezési gyakorlata értelmében minden személy követelheti az általa elszenvedett kár megtérítését, ha a kár és a versenyjogi jogsértés között ok-okozati összefüggés áll fenn. Az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértéséből eredő kár megtérítéséhez való jog gyakorlására vonatkozó nemzeti szabályoknak – ideértve azokat is, amelyek az ezen irányelvben nem szabályozott kérdésekre, például a jogsértés és a kár közötti ok-okozati összefüggés fogalmára vonatkoznak – szem előtt kell tartaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvét. Ez azt jelenti, hogy ezeket a szabályokat nem lehet olyan módon megfogalmazni vagy alkalmazni, amely rendkívül megnehezíti vagy gyakorlatilag lehetetlenné teszi az EUMSZ által garantált, kártérítéshez való jog érvényesítését, vagy a belső jogban a hasonló keresetekre alkalmazandó szabályoknál kedvezőtlenebb. Ha a tagállamok nemzeti joga a kártérítéshez más feltételeket ír elő, például a felróhatóság, a megfelelés vagy a vétkesség fennállását, akkor lehetővé kell tenni, hogy ezeket a feltételeket a továbbiakban is fenntartsák, amennyiben azok megfelelnek a Bíróság ítélezési gyakorlatának, a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvének, valamint ezen irányelvnek.
- (12) Ez az irányelv megerősíti az uniós versenyjogi jogsértésekkel okozott kár megtérítéséhez való jogra vonatkozó uniós vívmányokat – különös tekintettel a Bíróság ítélezési gyakorlatában meghatározott kereshetőségi jogra és kárfogalomra –, és nem zárja ki ezek jövőbeli továbbfejlődését. Bárki, aki ilyen jogsértéssel okozott kárt szenvedett el, kártérítést követelhet a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségért (*damnum emergens*) és a számára elmaradt haszonért (*lucrum cessans*), valamint kamatokra is jogosult, függetlenül attól, hogy a nemzeti jog e kategóriákat külön-külön vagy együttesen állapítja-e meg. A kamatfizetés a kártérítés lényegi eleme, amely az elszenvedett kárnak az időmúlás figyelembevételével való kompenzálására szolgál, és annak a kár bekövetkeztétől a kár megtérítésének időpontjáig eltelt időszakra vonatkozóan kell esedékesnek lennie függetlenül attól, hogy e kamat a nemzeti jog értelmében kárkamatnak vagy késedelmi kamatnak minősül-e, és hogy az időmúlást külön kategóriaként (kamattal), vagy a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség, illetve az elmaradt haszon részeként veszik-e figyelembe. A tagállamok feladata az erre a célra alkalmazandó szabályok meghatározása.
- (13) A kártérítéshez való jog valamennyi természetes és jogi személyt – fogyasztókat, vállalkozásokat és hatóságokat egyaránt – megillet, függetlenül attól, hogy közvetlen szerződéses kapcsolat állt-e fenn a jogsértő vállalkozással, illetve attól, hogy a jogsértést valamely versenyhatóság előzetesen megállapította-e. Nem indokolt, hogy ez az irányelv az EUMSZ 101. és 102. cikkének érvényesítésére szolgáló kollektív jogorvoslati mechanizmusok bevezetését írja elő a tagállamok számára. Az esélyvesztés miatti kártérítés sérelme nélkül az ezen irányelv szerinti teljes kártérítés nem vezethet az elszenvedett kár mértékét meghaladó kártérítéshez, így büntető jellegű, többszörös vagy egyéb kártérítéshez.
- (14) Az uniós vagy a nemzeti versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési keresetek jellemzően összetett tény- és gazdasági elemzést igényelnek. A kártérítési igény megalapozottságának igazolásához szükséges bizonyítékok gyakran kizárólag az ellenérdekű fél vagy harmadik felek birtokában vannak; e bizonyítékokat a felperes kellő mértékben nem ismeri, vagy nem fér hozzájuk. Ilyen körülmények között a felperesre vonatkozó azon szigorú jogi követelmények, amelyek szerint a kereset indításakor részletesen ismertetnie kell az ügyre vonatkozó valamennyi tény, valamint pontosan meghatározott bizonyítékokat kell szolgáltatnia, szükségtelenül hátrányosan befolyásolhatják az EUMSZ-ben biztosított kártérítéshez való jog hatékony gyakorlását.
- (15) A bizonyítékok az uniós vagy nemzeti versenyjogi jogsértésekkel okozott kár megtérítése iránti keresetek indításának fontos elemei. Mivel azonban a versenyjogi pereket információs aszimmetria jellemzi, biztosítani kell, hogy a felperesek anélkül gyakorolhassák az igényük alátámasztásához szükséges bizonyítékok feltárásához való jogukat, hogy konkrét bizonyítékokat kellene megjelölniük. Az egyenlő esélyek biztosítása érdekében ennek lehetőségét a kártérítési keresetek alperesei számára is biztosítani kell annak érdekében, hogy kérhessék a bizonyítékok e felperesek általi feltárását. Lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára azt is, hogy harmadik feleket, többek között hatóságokat kötelezzenek bizonyítékok feltárására. Amennyiben egy nemzeti bíróság a Bizottságot kívánja felhívni bizonyítékok feltárására, úgy az Unió és a tagállamok közötti lojális együttműködésnek az EUSZ 4. cikke (3) bekezdésében szereplő elve és – az információkérésekkel illetően – az 1/2003/EK rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alkalmazandó. Amennyiben a nemzeti bíróságok hatóságokkal szemben rendelik el a bizonyítékok feltárását, úgy az uniós vagy a nemzeti jog szerinti jogi és közigazgatási együttműködés elvei alkalmazandók.

- (16) Lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy – a saját szigorú felügyeletük mellett, különösen a feltárást elrendelő intézkedések szükségessége és arányossága tekintetében – bármelyik fél kérésére elrendeljék meghatározott bizonyítékoknak vagy meghatározott kategóriákba tartozó bizonyítékoknak a feltárását. Az arányossági követelményből az következik, hogy feltárást csak akkor lehet elrendelni, ha a felperes – a számára ésszerűen rendelkezésre álló tények alapján – megalapozottan állítja, hogy kárt szenvedett el, amelyet az alperes okozott. Amennyiben egy feltárási kérelem célja egy adott kategóriába tartozó bizonyítékok megszerzése, e kategóriát meg kell határozni az alkotóelemeinek olyan közös jellemzőivel, mint például a feltárni kért dokumentumok jellege, tárgya vagy tartalma, azon időszak, amelyen belül összeállították őket, illetve egyéb kritériumok, feltéve, hogy a szóban forgó kategóriába tartozó bizonyíték az ezen irányelvben foglaltak szerint relevánsnak tekinthető. E kategóriákat a lehető legpontosabban és a legszűkebb módon kell meghatározni, az ésszerűen rendelkezésre álló tények alapján.
- (17) Amennyiben egy tagállam bírósága egy másik tagállam illetékes bíróságától kér bizonyításfelvételt, vagy azt kéri, hogy egy másik tagállamban közvetlenül folytathasson le bizonyítást, erre az esetre az 1206/2001/EK tanácsi rendelet ⁽¹⁾ rendelkezései alkalmazandók.
- (18) Jóllehet az üzleti titkokat vagy egyéb bizalmas információkat tartalmazó bizonyítékoknak főszabály szerint felhasználhatónak kell lenniük a kártérítési perekben, az ilyen bizalmas információkat megfelelően védeni kell. Ezért a nemzeti bíróságok számára biztosítani kell, hogy számos intézkedés álljon rendelkezésükre e bizalmas információk eljárás során történő feltárási megakadályozására. Ezen intézkedések közé tartozhat a dokumentum bizalmas részeinek átszerkesztése, a zárt meghallgatás, a bizonyítékok megtekintésére jogosult személyek körének korlátozása, valamint szakértők utasítása tömörített vagy egyéb, bizalmas információt nem tartalmazó összefoglaló készítésére. Az üzleti titkok és egyéb bizalmas információk védelmét biztosító intézkedések mindazonáltal nem akadályozhatják a kártérítéshez való jog érvényesítését.
- (19) Ez az irányelv nem érinti a feltárást elrendelő végzésekkel szembeni fellebbezés lehetőségét, illetve az arra vonatkozóan a nemzeti jogban meghatározott feltételeket.
- (20) Az 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet ⁽²⁾ szabályozza az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférést, amely rendelettel a jogalkotó a lehető legszélesebb körű nyilvános hozzáférést kívánja biztosítani ezen intézmények dokumentumaihoz. Ez a jog azonban köz- vagy magánérdek alapján bizonyos korlátozások hatálya alá tartozhat. Ebből az következik, hogy a kivételeknek az említett rendelet 4. cikkében meghatározott rendszere az adott helyzetben egymással ellentétes érdekek – nevezetesen a szóban forgó dokumentumok feltáráshoz fűződő érdek és a szóban forgó dokumentumok feltárása által veszélyeztetett érdek – közötti egyensúly megerősítésén alapul. Ezen irányelv nem sértheti az 1049/2001/EK rendelet szerinti, erre vonatkozó szabályokat és gyakorlatokat.
- (21) Az EUMSZ 101. és 102. cikkének a Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok általi hatékony és következetes alkalmazásához közös uniós megközelítésre van szükség a versenyhatóság ügyiratában szereplő bizonyítékok feltárási kérdésén. A bizonyítékok feltárási módja nem csökkentheti indokolatlanul a versenyjog versenyhatóságok általi érvényesítésének hatékonyságát. Ezen irányelv hatálya nem terjed ki a versenyhatóságok belső dokumentumainak és a versenyhatóságok közötti levelezésnek a feltárási módjára.
- (22) A felperes kártérítéshez való joga hatékony védelmének biztosításához nincs szükség arra, hogy az EUMSZ 101. vagy 102. cikk alapján folytatott eljárással összefüggő valamennyi dokumentum feltárási célra kerüljön a felperes részére pusztán az alapon, hogy a felperes kártérítési keresetét szándékozik indítani, mivel rendkívül kicsi a valószínűsége annak, hogy a kártérítési kereset alátámasztásához az ezen eljárás iratai között szereplő valamennyi bizonyítékra szükség lesz.
- (23) Gondosan kell mérlegelni az arányosság követelményét, amikor fennáll annak kockázata, hogy a bizonyítékfeltárási veszélyeztetné a versenyhatóság vizsgálati stratégiáját azáltal, hogy felfedné, mely dokumentumok szerepelnek az ügyiratban, vagy negatív hatást gyakorolna a vállalkozások versenyhatósággal történő együttműködésének módjára. Különös figyelmet kell fordítani az önkényes adatgyűjtésekre („fishing expeditions”), azaz az olyan adatok nem célzott vagy túlságosan széles körben való felkutatásának megelőzésére, amelyek valószínűleg nem relevánsak az eljárásban részt vevő felek számára. A feltárási kérelmeket ezért nem indokolt arányosnak tekinteni, ha azok egy meghatározott ügyvel kapcsolatban a versenyhatóság ügyiratában megtalálható dokumentumok általános feltárási céljára, vagy valamely fél által egy meghatározott ügyben benyújtott dokumentumok általános feltárási céljára vonatkoznak. Az ilyen tágan megfogalmazott, bizonyítékfeltárási kérelmek nem lennének összeegyeztethetők a kérelmező fél azon kötelezettségével, hogy a lehető legpontosabban és legszűkebben jelölje meg a kért bizonyítékokat, illetve bizonyítékkategóriákat.

⁽¹⁾ A Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről (HL L 174., 2001.6.27., 1. o.)

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1049/2001/EK rendelete (2001. május 30.) az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáféréséről (HL L 145., 2001.5.31., 43. o.).

- (24) Ez az irányelv nem érinti a bíróságok azon jogát, hogy az uniós vagy a nemzeti jog alapján mérlegeljék a versenyjog hatékony közjogi érvényesítéséhez fűződő érdeket akkor, amikor elrendelik valamely bizonyítéktípus – ide nem értve az engedékenységi nyilatkozatokat és az egyezségi beadványokat – feltárását.
- (25) Mentességet kell alkalmazni az olyan bizonyítékfeltárás tekintetében, amely – az elrendelése esetén – indokolatlan befolyással lenne valamely versenyhatóság uniós vagy nemzeti versenyjogi jogsértéssel kapcsolatban indított, folyamatban lévő vizsgálatára. Ezért a valamely versenyhatóság által az uniós vagy a nemzeti versenyjog érvényesítésére irányuló eljárása során létrehozott és az eljárásban részt vevő feleknek megküldött információk (például kifogásközlés), vagy az ilyen eljárásban részt vevő felek valamelyike által létrehozott információk (például a versenyhatóság információkéréseire adott válaszok vagy tanúvallomások) kártérítési perekben történő feltárását csak azt követően indokolt engedélyezni, hogy a versenyhatóság lezárta eljárását, például oly módon, hogy az 1/2003/EK rendelet 5. cikke vagy III. fejezete szerinti határozatot – ide nem értve az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó határozatokat – fogadott el.
- (26) Az engedékenységi programok és az egyezségi eljárások fontos eszközei az uniós versenyjog közjogi érvényesítésének, mivel hozzájárulnak a legsúlyosabb versenyjogi jogsértések felderítéséhez, hatékony eljárás alá vonáshoz és szankcionálásához. Emellett, mivel a versenyhatóságok által kartellügyekben hozott határozatok közül soknak képezi alapját engedékenység iránti kérelem, és a kartellügyekben kártérítési kereseteket általában e határozatokat követően indítanak, az engedékenységi programok a kartellügyekben indított kártérítési keresetek hatékony érvényesítése szempontjából is fontosak. A vállalkozásokat visszatarthatja a versenyhatóságokkal az engedékenységi programok és az egyezségi eljárások alapján folytatott együttműködéstől az, ha olyan, saját magukra nézve terhelő nyilatkozatokat – mint például engedékenységi nyilatkozatokat vagy egyezségi beadványokat – kellene feltárniuk, amelyek kizárólag a versenyhatóságokkal folytatott együttműködés céljából készültek. Ezen információk feltárása annak kockázatával járna, hogy az együttműködő vállalkozások, illetve vezetőségük a versenyhatóságokkal nem együttműködő többi jogsértőre vonatkozó feltételeknél rosszabb feltételek mellett számíthatnának a polgári vagy büntetőjogi felelősségre vonásra. Annak biztosítása érdekében, hogy a vállalkozások továbbra is készek legyenek engedékenységi nyilatkozatukkal, illetve egyezségi beadványukkal önkéntesen megkeresni a versenyhatóságokat, az ilyen dokumentumokat mentesíteni kell a bizonyítékfeltárás alól. E mentességnek az engedékenységi nyilatkozatból, illetve egyezségi beadványból származó, más dokumentumokban szereplő szó szerinti idézetekre is ki kell terjednie. Ezen, a bizonyítékok feltárására vonatkozó korlátozások nem akadályozhatják a versenyhatóságokat abban, hogy határozataikat az alkalmazandó uniós vagy nemzeti jognak megfelelően közzétegyék. Annak biztosítása érdekében, hogy e mentesség ne legyen indokolatlan befolyással a károsult fél kártérítési jogára, azt ezekre az önkéntesen tett és az azokat tevő vállalkozásokra nézve terhelő engedékenységi nyilatkozatokra és egyezségi beadványokra kell korlátozni.
- (27) A dokumentumok – ide nem értve az engedékenységi nyilatkozatokat és az egyezségi beadványokat – feltárására vonatkozó, ezen irányelvben szereplő szabályok biztosítják, hogy a károsult feleknek továbbra is elegendő olyan alternatív eszköz álljon a rendelkezésére, amelynek révén hozzáférést kaphatnak a kártérítési keresetük előkészítéséhez szükséges releváns bizonyítékokhoz. Abban az esetben, ha valamely dokumentummal kapcsolatban mentességre hivatkoznak, lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy – annak ellenőrzése érdekében, hogy e dokumentum tartalma beletartozik-e az ezen irányelvben meghatározott engedékenységi nyilatkozat és egyezségi beadvány fogalm meghatározásába – a felperes kérelmére hozzá tudjanak férni e dokumentumhoz. Az ezen fogalm meghatározásokban foglaltak körén kívül eső tartalmat a vonatkozó feltételek szerint fel kell tárni.
- (28) Lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy a kártérítési keresettel összefüggésben bármikor elrendelhessek az olyan bizonyítékok feltárását, amelyek a versenyhatóság által folytatott eljárástól függetlenül is léteznek („előzetesen létező információ”).
- (29) Kizárólag akkor rendelhető el, hogy egy versenyhatóság bizonyítékokat tárjon fel, ha e bizonyítékok ésszerűen nem szerezhetők meg egy másik féltől vagy harmadik féltől.
- (30) Az 1/2003/EK rendelet 15. cikkének (3) bekezdése értelmében a versenyhatóságok – saját kezdeményezésükre – írásbeli észrevételeket nyújthatnak be a nemzeti bíróságoknak az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének alkalmazására vonatkozó kérdésekben. Annak biztosítása érdekében, hogy a versenyjog közjogi érvényesítése továbbra is eredményesen járuljon hozzá az említett cikkek alkalmazásához, a versenyhatóságok számára lehetővé kell tenni azt is, hogy saját kezdeményezésükre észrevételeket nyújtsanak be valamely nemzeti bíróságnak annak megítélése céljából, hogy valamely, a hatóságok ügyiratában szereplő bizonyíték feltárása mennyiben tekinthető arányosnak azt figyelembe véve, hogy az ilyen feltárás milyen hatással lehet a versenyjog közjogi érvényesítésének hatékonyságára. A másik fél meghallgatásának mellőzésével folytatott eljárásokról rendelkező tagállami jogszabályok sérelme nélkül a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy olyan rendszert hozzanak létre, amelyben a versenyhatóságok tájékoztatást kapnak az információk feltárására vonatkozó kérelmekről olyan esetekben, amikor az információk feltárását kérő személy, vagy az a személy, akitől az információ feltárását kérik, érintett az adott versenyhatóságnak az állítólagos jogsértés kivizsgálására irányuló eljárásában.

- (31) Lehetővé kell tenni, hogy bármely természetes vagy jogi személy, aki vagy amely a versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén jut bizonyítékokhoz, felhasználhassa ezt a bizonyítékot olyan kártérítési perben, amelyben félként vesz részt. Az ilyen felhasználást meg kell engedni azon természetes és jogi személyeknek is, akikre, illetve amelyekre az említett fél jogai és kötelezettségei – többek között a követelésének megszerzése révén – átszálltak. Amennyiben a bizonyítékot olyan jogi személy szerezte meg, amely az EUMSZ 101. és 102. cikkének alkalmazásában egyetlen vállalkozásnak minősülő vállalatcsoport tagja, úgy e bizonyítékok felhasználását lehetővé kell tenni az ugyanazon vállalkozáshoz tartozó többi jogi személy számára is.
- (32) A versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett bizonyítékok felhasználása azonban nem hátrálthatja indokolatlanul a versenyjog versenyhatóságok általi hatékony érvényesítését. Annak biztosítása érdekében, hogy a feltárára vonatkozóan ezen irányelvben meghatározott korlátozásokat ne lehessen megkerülni, a (24) és (25) preambulumbekzdésben említett, kizárólag a versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett bizonyítéktípusok felhasználását ugyanazon feltételek szerint korlátozni kell. A korlátozásnak vagy a kártérítési perekben bizonyítékként való felhasználás elfogadhatatlansága vagy az alkalmazandó nemzeti szabályok szerinti más, az e bizonyítéktípusok feltárára vonatkozó korlátozások teljes körű érvényesülésének biztosítására alkalmas védelem formájában kell megjelennie. Ezenfelül, a versenyhatóságtól megszerzett bizonyítékok nem válhatnak kereskedelem tárgyává. Ezért a kizárólag a versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett bizonyítékok felhasználásának lehetőségét azokra a természetes vagy jogi személyekre, valamint az ő jogutódaira kell korlátozni, akik vagy amelyek eredetileg hozzáférést kaptak. A bizonyítékokkal való üzletelés megelőzésére irányuló e korlátozás azonban nem zárja ki, hogy egy nemzeti bíróság az ezen irányelvben meghatározott feltételekkel elrendelje az adott bizonyíték feltárását.
- (33) Kártérítési kereset egy versenyhatósági vizsgálat indítása esetén fennáll annak kockázata, hogy az érintett személyek megsemmisítik vagy elrejtik azokat a bizonyítékokat, amelyek hasznosak lennének a károsult fél kártérítési igényének alátámasztásához. A bizonyítékok megsemmisítésének megelőzése, valamint a bizonyítékfeltárára kötelező bírói végzések teljesítésének biztosítása érdekében lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy kellő visszatartó erővel bírói szankciókat szabjanak ki. Ami az eljárásban részt vevő feleket illeti, a kártérítési perben rájuk nézve hátrányos következtetések levonásának kockázata különösen hatékony szankció lehet, és segíthet elkerülni a késedelmeket. Biztosítani kell, hogy szankciók álljanak rendelkezésre a bizalmas információk védelmére vonatkozó kötelezettség megszegésének és a feltárt információk visszaélészerű felhasználásának esetére is. Hasonlóképpen biztosítani kell, hogy szankciók álljanak rendelkezésre arra az esetre is, ha a versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett információkat visszaélészerűen használják fel kártérítési perben.
- (34) Az EUMSZ 101. és 102. cikke Bizottság és nemzeti versenyhatóságok általi hatékony és következetes alkalmazásának biztosításához közös uniós megközelítésre van szükség arra vonatkozóan, hogy a nemzeti versenyhatóságok jogsértést megállapító jogerős határozatai milyen hatással vannak a későbbi kártérítési perekre. Ilyen határozatok elfogadására csak azt követően kerül sor, hogy az 1/2003/EK rendelet 11. cikkének (4) bekezdésével összhangban a Bizottság rendelkezésére bocsátották a tervezett határozatot vagy annak hiányában a tervezett eljárás menetéről szóló bármely dokumentumot, illetve amennyiben a Bizottság nem kezdeményezett az említett rendelet 11. cikkének (6) bekezdése szerinti, a tagállami versenyhatóság jogkörének megszűnésével járó eljárást. A Bizottságnak biztosítania kell az uniós versenyjog következetes alkalmazását annak révén, hogy kétoldalú jelleggel és az Európai Versenyhatóságok Hálózatának keretében iránymutatást bocsát a nemzeti versenyhatóságok rendelkezésére. A jogbiztonság fokozása, az EUMSZ 101. és 102. cikke következetlen alkalmazásának megelőzése, a kártérítési perek hatékonyságának és a pergazdaságosság fokozásának, valamint a vállalkozások és a fogyasztók körében a belső piac működésének javítása érdekében, amennyiben egy nemzeti versenyhatóság vagy egy felülvizsgálati bíróság jogerős határozata megállapítja az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértését, az későbbi kártérítési perekben nem képezheti jogvita tárgyát. Indokolt ezért, hogy az ilyen megállapítás ne legyen vitatható a nemzeti versenyhatóság vagy a felülvizsgálati bíróság szerinti tagállamban az adott jogsértés miatt indított kártérítési perben. A megállapítás joghatása azonban csak a jogsértésnek a versenyhatóság vagy a felülvizsgálati bíróság által – hatáskörének gyakorlása során – megállapított jellegére, illetve anyagi, személyi, időbeli és földrajzi hatókörére terjedhet ki. Amennyiben valamely határozat olyan esetben állapította meg a nemzeti versenyjogi rendelkezések megsértését, amelyben egymással párhuzamosan alkalmazzák az uniós és a nemzeti versenyjogot ugyanabban az ügyben, szintén úgy kell tekinteni, hogy e jogsértés megtörténte nem vitatható.
- (35) Amennyiben olyan tagállamban indítanak kártérítési keresetet, amely nem azonos azzal a tagállammal, amelynek versenyhatósága vagy felülvizsgálati bírósága megállapította azon, az EUMSZ 101. vagy 102. cikke szerinti jogsértést, amelyre a kártérítési kereset vonatkozik, lehetővé kell tenni, hogy a nemzeti versenyhatóság vagy felülvizsgálati bíróság jogerős határozatában tett ezen megállapításra mint a versenyjogi jogsértés megtörténtének prima facie bizonyítékára lehessen hivatkozni egy nemzeti bíróság előtt. A megállapítást esettől függően a felek által előterjesztett egyéb bizonyítékokkal együtt lehet vizsgálni. A nemzeti versenyhatóságok és a felülvizsgálati bíróságok versenyszabályok megsértését megállapító határozatai nem érintik a nemzeti bíróságok EUMSZ 267. cikk szerinti jogait és kötelezettségeit.

- (36) Az elévülési idő kezdetére, időtartamára, nyugvására vagy megszakadására vonatkozó nemzeti szabályok nem akadályozhatják aránytalanul a kártérítési keresetek indítását. Ez különösen azoknál a kereseteknél fontos, amelyek valamely jogsértés versenyhatóság vagy felülvizsgálati bíróság általi megállapításán alapulnak. Ezért – a nemzeti és az uniós versenyjog érvényesítése érdekében – lehetővé kell tenni kártérítési keresetek indítását a versenyhatósági eljárás után is. Az elévülési idő nem kezdődhet meg a jogsértés megszűnése előtt és azelőtt, hogy a felperesnek tudomása lenne, illetve – ésszerűen elvárható módon – tudnia kellene a jogsértésnek minősülő magatartásról, arról, hogy a jogsértés a felperesnek kárt okozott, valamint a jogsértő kilétéről. Lehetővé kell tenni a tagállamok számára, hogy általánosan alkalmazandó abszolút elévülési időket tartsanak fenn vagy vezessenek be, feltéve hogy ezen abszolút elévülési idők nem teszik gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehézé a teljes kártérítéshez való jog gyakorlását.
- (37) Ha több vállalkozás közösen sérti meg a versenyjogi szabályokat (mint a kartellek esetében), indokolt rendelkezni arról, hogy e közös jogsértők egyetemlegesen feleljenek a jogsértéssel okozott teljes kárért. Ha a jogsértők egyike a saját részét meghaladó összegű kártérítést fizetett, jogosultnak kell lennie arra, hogy a többi közös jogsértőtől hozzájárulást követeljen. E résznek mint az adott jogsértő relatív felelősségének, valamint a vonatkozó feltételeknek (például forgalom, piaci részesedés vagy a kartellben játszott szerep) a meghatározása az alkalmazandó nemzeti jogra tartozik, a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvének tiszteletben tartása mellett.
- (38) Azok a vállalkozások, amelyek engedékenységi program keretében együttműködnek a versenyhatóságokkal, kulcsszerepet játszanak a titkos kartellek által elkövetett jogsértések feltárásában és e jogsértések megszüntetésében, és ezáltal gyakran enyhítik azt a kárt, amely a jogsértés folytatódása esetén bekövetkezett volna. Ezért indokolt olyan rendelkezést hozni, amely alapján azok a vállalkozások, amelyeket valamely versenyhatóság engedékenységi program keretében mentesített a bírságok alól, nem lesznek aránytalan mértékben kitéve annak a kockázatnak, hogy velük szemben kártérítési keresetet indítanak, mivel a versenyhatóság jogsértést megállapító határozata a mentességben részesülő jogalany tekintetében még azelőtt jogerőre emelkedhet, hogy más, mentességben nem részesülő vállalkozások tekintetében jogerőre emelkedne, és ennek következtében a mentességben részesülő jogalany lenne a perek elsődleges célpontja. Indokolt ezért, hogy a mentességben részesülő vállalkozás főszabály szerint mentesüljön a teljes kárért való egyetemleges felelősség alól, és a részéről a többi jogsértő részére teljesítendő hozzájárulás egyik esetben se haladja meg a saját közvetlen vagy közvetett vevőinek – avagy vevői kartell esetén saját közvetlen vagy közvetett beszállítóinak – okozott kár összegét. Amennyiben egy kartell a jogsértők vevőin vagy beszállítóin kívül másoknak is kárt okozott, a mentességben részesülő vállalkozás hozzájárulása nem haladhatja meg az adott vállalkozásnak a kartellel okozott kárért fennálló felelősségét. Ezt a részt ugyanazon szabályok alapján kell meghatározni, mint a jogsértők egymás részére teljesítendő hozzájárulásainak összegét. Csak akkor indokolt, hogy a mentességben részesülő jogalanyok teljes körű felelősséget viseljenek a saját közvetlen vagy közvetett vevőiknek vagy beszállítóiknak kívüli károsult felekkel szemben is, ha utóbbiak a többi jogsértőtől nem tudnak teljes kártérítéshez jutni.
- (39) A ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségként megjelenő kár a ténylegesen kifizetett összeg és az a közötti összeg különbségéből eredhet, amely a jogsértés elmaradása esetén lett volna fizetendő. Amennyiben a károsult fél a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteséget – részben vagy egészben – saját vevőire hárította át, akkor az áthárított kár már nem tekinthető olyan kárnak, amelyet meg kellene téríteni az áthárító félnek. Ezért főszabály szerint lehetővé kell tenni a jogsértő számára, hogy a kártérítési igény elleni védekezésként arra hivatkozzon, hogy a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteséget továbbhárították. Indokolt előírni, hogy amennyiben a jogsértő védekezésként a továbbhárításra hivatkozik, bizonyítania kell az árnövekedés továbbhárításának tényét és mértékét. E bizonyítási teher nem befolyásolhatja a jogsértő azon lehetőségét, hogy a birtokában lévőkől eltérő bizonyítékokat is felhasználjon, így például az eljárás során már megszerzett vagy a másik fél, illetve harmadik fél birtokában lévő bizonyítékokat.
- (40) Azokban a helyzetekben, amikor a továbbhárítás az eladások csökkenéséhez és ezáltal elmaradt haszon formájában jelentkező kárhoz vezetett, az ilyen elmaradt haszon megtérítése iránti jog nem szenvedhet sérelmet.
- (41) Attól függően, hogy a vállalkozások milyen feltételek mellett működnek, a kereskedelmi gyakorlat része lehet az árnövekedés továbbhárítása a beszállítói lánc mentén. Azok a fogyasztók és vállalkozások, akikre vagy amelyekre a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteséget ilyen módon áthárították, uniós vagy nemzeti versenyjogi jogsértéssel okozott kárt szenvedtek el. Jóllehet ezt a kárt meg kellene térítenie a jogsértőnek, különös nehézségeket okozhat a fogyasztók és vállalkozások számára a kár mértékének bizonyítása, ha ők maguk nem vásároltak a jogsértőtől. Ezért indokolt előírni, hogy amennyiben a kárigény fennállása vagy a megítélendő kártérítés összege attól függ, hogy a jogsértő valamely közvetlen vevője által megfizetett árnövekedést áthárították-e, illetve milyen mértékben hárították át egy közvetett vevőre, úgy utóbbi által bizonyítottan kell tekinteni azt, hogy az adott

közvetlen vevő által megfizetett árnövekedést az ő szintjére továbbhárították, feltéve, hogy képes prima facie bizonyítékot szolgáltatni a továbbhárítás megtörténtére vonatkozóan. E megdönthető vélelem fennáll, kivéve ha a jogsértő hitel érdemlően és a bíróság számára elfogadhatóan bizonyítani tudja, hogy a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteséget nem vagy nem teljes egészében hárították át a közvetett vevőre. Indokolt továbbá meghatározni, hogy milyen feltételek mellett kell úgy tekinteni, hogy a közvetett vevő ilyen prima facie bizonyítékot szolgáltatott. Ami a továbbhárítás számszerűsítését illeti, a nemzeti bíróságok részére hatáskört kell biztosítani annak felbecslésére vonatkozóan, hogy az előtűk folyamatban lévő jogvitákban milyen arányban hárították tovább az árnövekedést a közvetett vevők szintjére.

- (42) A Bizottságnak egyértelmű, egyszerű és átfogó iránymutatásokat kell kibocsátania a nemzeti bíróságok számára arról, hogy hogyan becsüljék fel az árnövekedés közvetett vevők szintjére való áthárításának mértékét.
- (43) A versenyjogi jogsértések gyakran az áruk értékesítésének, illetve a szolgáltatások nyújtásának feltételeit és árát érintik, és árnövekedéshez, illetve egyéb károkhoz vezetnek a jogsértők vevőinek oldalán. A jogsértés érintheti a jogsértő részére történő beszállításokat is (például vevői kartell esetében). Ilyen esetben a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség a jogsértők által a beszállítóiknak fizetett alacsonyabb ár eredménye is lehet. Ezen irányelvnek és különösen a továbbhárításra vonatkozó szabályoknak az ilyen esetekre is alkalmazandónak kell lenniük.
- (44) Kártérítési kereset indíthatnak mindazok, akik a jogsértőtől árut vettek, illetve szolgáltatást vettek igénybe, továbbá a beszállítói lánc alsóbb szintjein elhelyezkedő vevők is. Az egymással összefüggő eljárások során hozott ítéletek következetessége, és ily módon annak biztosítása érdekében, hogy az uniós vagy nemzeti versenyjogi jogsértéssel okozott kár teljes mértékben megtérüljön és a jogsértőnek ne kelljen olyan kárt megtérítenie, amely nem merült fel, a nemzeti bíróságok részére hatáskört kell biztosítani annak az előtűk folyamatban lévő jogvitákban való felbecslésére, hogy az árnövekedést milyen arányban viselték a közvetlen és a közvetett vevők. Ezzel összefüggésben lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy az uniós és a nemzeti jog alapján rendelkezésre álló eljárási vagy anyagi jogi eszközök révén kellően figyelembe tudják venni az egymással összefüggő kereseteket és az azok alapján hozott ítéleteket, különösen akkor, ha az adott ítélet szerint bizonyított az árnövekedés továbbhárítása. Biztosítani kell, hogy megfelelő eljárási eszközök – például a perek egyesítésének lehetősége – álljanak a nemzeti bíróságok rendelkezésére annak biztosítása érdekében, hogy a beszállítói lánc bármely szintjén ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségért megfizetett kártérítés mértéke ne haladja meg a szóban forgó szinten okozott, árnövekedésből eredő kárt. Ezeknek az eszközöknek a határokon átnyúló ügyekben is rendelkezésre kell állniuk. Ezen, az ítéletek figyelembevételére vonatkozó lehetőség nem érintheti azon személyek védelméhez, hatékony jogorvoslatához és tisztességes eljáráshoz való alapvető jogait, akik vagy amelyek a bírósági eljárásokban nem vettek részt félként, és nem érintheti az ezzel összefüggésben hozott ítéletek bizonyító értékére vonatkozó szabályokat. Amennyiben egymással összefüggő eljárások különböző tagállamok bíróságai előtt vannak folyamatban, ezen eljárások az 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹⁾ 30. cikke értelmében egymással összefüggőnek tekinthetők. E cikk értelmében az elsőként felhívottól eltérő nemzeti bíróság felfüggesztheti az eljárást, vagy bizonyos körülmények fennállása esetén megállapíthatja joghatóságának hiányát. Ez az irányelv nem sérti a nemzeti bíróságok említett rendelet szerinti jogait és kötelezettségeit.
- (45) Miután a károsult fél bizonyította, hogy versenyjogi jogsértés következtében kárt szenvedett el, a kár mértékét is bizonyítani kell ahhoz, hogy kártérítésben részesüljön. A versenyjogi ügyekben a kár számszerűsítése során különösen nagy számú tényt kell figyelembe venni, ami összetett gazdasági modellek alkalmazását teheti szükségessé. Ez gyakran nagyon költséges, és nehézségeket okoz a felpereseknek az igényük alátámasztásához szükséges adatok beszerzését illetően. Ily módon a kár versenyjogi ügyekben való számszerűsítése lényegi akadályát képezheti a kártérítési igények hatékonyságának.
- (46) A versenyjogi jogsértéssel okozott kár számszerűsítésére vonatkozó uniós szabályok hiányában az egyes tagállamok nemzeti jogrendszerének kell saját szabályokat meghatározni a kár számszerűsítésére vonatkozóan, továbbá a tagállamok és a nemzeti bíróságok feladata annak meghatározása, hogy milyen követelményeket kell teljesítenie a felperesnek az elszenvedett kár összegének bizonyításához, mely módszerek használhatók az összeg számszerűsítéséhez, és milyen következményekkel jár az, ha e követelmények nem teljesülnek maradéktalanul. A kár versenyjogi ügyekben való számszerűsítésére vonatkozó nemzeti jogi követelmények azonban nem lehetnek kedvezőtlenebbek azoknál, amelyek a hasonló belföldi keresetekre vonatkoznak (egyenértékűség elve), és a kártérítéshez való uniós jog gyakorlását sem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehézé (tényleges érvényesülés elve). Figyelemmel kell lenni a felek közötti információs aszimmetriára, valamint arra, hogy a kár számszerűsítése annak értékelését jelenti, hogy a szóban forgó piac hogyan alakult volna a jogsértés hiányában. Ezen értékelés keretében egy olyan helyzettel kell összehasonlítani végezni, amely már meghatározásánál fogva hipotetikus, és így az értékelés sosem végezhető el teljes pontossággal. Ezért indokolt hatáskört biztosítani a nemzeti

(1) Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 351., 2012.12.20., 1. o.).

bíróságoknak a versenyjogi jogsértéssel okozott kár összegének felbecslésére. A tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy a nemzeti versenyhatóságok megkeresésre iránymutatást nyújthassanak a számszerűsítéshez. A következetesség és a kiszámíthatóság érdekében a Bizottságnak általános uniós szintű iránymutatásokat kell kibocsátania.

- (47) Az információs aszimmetria és a kár versenyjogi ügyekben való számszerűsítésével kapcsolatos egyes nehézségek orvoslása, valamint a kártérítési igények hatékonyságának biztosítása érdekében indokolt azt vélelmezni, hogy egy kartell által elkövetett jogsértés esetében a jogsértés kárt okozott, különösen az arra gyakorolt hatás révén. Az ügy tényállásától függően ez azt jelenti, hogy a kartell árnövekedést vált ki, vagy megakadályozza azt az árcsökkenést, amely a kartell hiányában egyébként bekövetkezett volna. Ez a vélelem nem terjedhet ki a kár konkrét összegére. A jogsértők számára lehetővé kell tenni e vélelem megdöntését. E megdönthető vélelmet indokolt a kartellekre korlátozni, tekintettel titkos jellegükre, ami növeli az információs aszimmetriát, és megnehezíti a felperesek számára a kár bizonyításához szükséges bizonyítékok beszerzését.
- (48) Az alperesek számára egy egyszeri és mindenre kiterjedő egyezség elérése kívánatos annak érdekében, hogy a jogsértők és a károsult felek bizonytalansága csökkenjen. Ezért a károsult feleket és a jogsértőket ösztönözni kell arra, hogy önkéntes vitarendezési mechanizmusok – így például peren kívüli egyezség (ideértve azt az esetet is, amelyben egy bíró egy egyezséget kötelező erejűnek nyilvánít), választottbíróági eljárás, közvetítés vagy békéltetés – keretében állapodjanak meg a versenyjogi jogsértéssel okozott kár megtérítéséről. Az ilyen önkéntes vitarendezésnek a jogi szempontból lehetséges legtöbb károsult félre és jogsértőre kell kiterjednie. Ezen irányelv önkéntes vitarendezésre vonatkozó rendelkezéseinek célja ezért az, hogy megkönnyítsék az ilyen mechanizmusok igénybevételeit és növeljék azok hatékonyságát.
- (49) A kártérítési kereset indítására vonatkozó elévülési idők miatt a károsult feleknek és a jogsértőknek adott esetben nincs elegendő idejük arra, hogy megállapodjanak a fizetendő kártérítésről. Ezért annak érdekében, hogy a nemzeti bíróság előtti eljárás megindítását megelőzően mindkét oldalon tényleges lehetősége legyen önkéntes vitarendezési eljárás megindítására, az önkéntes vitarendezési eljárás időtartamára rendelkezni kell az elévülési idő nyugvásáról.
- (50) Továbbá, ha a felek azután döntenek az önkéntes vitarendezési eljárás megindításáról, hogy ugyanazon igény vonatkozásában kártérítési keresetet indítottak valamely nemzeti bíróságnál, lehetővé kell tenni e bíróság számára, hogy az önkéntes vitarendezési eljárás időtartamára felfüggeszesse az előtte folyamatban levő eljárást. Az eljárás felfüggesztésének mérlegelésekor a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie a gyorsított eljárás lefolytatásához fűződő érdeket.
- (51) Az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezségek ösztönzése érdekében indokolt, hogy az a jogsértő, amely önkéntes vitarendezés keretében fizet kártérítést, ne kerüljön a többi jogsértővel szemben rosszabb helyzetbe annál, mint amilyenben az önkéntes vitarendezés nélkül lenne. Ez akkor történhetne meg, ha egy egyezséget kötő jogsértő még az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezséget követően is egyetemlegesen felelne a jogsértéssel okozott kárért. Ezért főszabály szerint nem indokolt, hogy egy egyezséget kötő jogsértő hozzájárulást fizessen az egyezségből kimaradó többi jogsértő felé, amennyiben utóbbiak annak a károsult félnek fizetnek kártérítést, akivel az első jogsértő korábban egyezséget kötött. E szabályból eredően a károsult fél igénye csökken az okozott kárnak az egyezséget kötő jogsértőre eső részével, függetlenül attól, hogy az egyezség összege meg egyezik-e azzal az aránnyal vagy eltér-e attól, amilyen arányban az egyezséget kötő jogsértő az egyezséget kötő károsult félnek okozott kárban részes. Ezt az arányt ugyanazon szabályok alapján kell meghatározni, mint a jogsértők közötti hozzájárulásokat. E levonás nélkül az egyezségből kimaradó jogsértőket aránytalanul érintené az az egyezség, amelynek nem voltak részesei. Ugyanakkor a teljes kártérítéshez való jog biztosítása érdekében, az egyezséget kötő jogsértőnek továbbra is kártérítést kell fizetnie akkor, ha ez az egyetlen lehetőség arra, hogy az egyezséget kötő károsult fél kártérítéshez jusson a még fennálló kárigénye tekintetében. A még fennálló kárigény az egyezséget kötő károsult fél kárigényének a számára a jogsértéssel okozott kárból az egyezséget kötő jogsértőre eső résszel csökkentett részére vonatkozik. Ez utóbbi, a kártérítés egyezséget kötő jogsértőtől való követelésének lehetősége csak akkor nem áll fenn, ha az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezség rendelkezései ezt kifejezetten kizárják.
- (52) El kell kerülni az olyan helyzeteket, amikor az egyezséget kötő jogsértők hozzájárulást fizetnek az egyezségből kimaradó jogsértők által az egyezségből kimaradó károsult felek részére fizetett kártérítéshez, és ennek következtében az egyezséget kötő jogsértők által fizetett kártérítés teljes összege meghaladja a jogsértéssel okozott kárért való felelősségük mértékét. Ezért amikor az egyezséget kötő jogsértőktől olyan károk megtérítéséhez való hozzájárulást követelnek, amelyeket később az egyezségből kimaradó jogsértők megfizetnek az egyezségből kimaradó károsult feleknek, a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezség alapján már kifizetett kártérítést, szem előtt tartva azt, hogy a jogsértés teljes tárgyi, időbeli és földrajzi hatóköre nem szükségképpen terjed ki azonos mértékben mindegyik jogsértőre.

- (53) Ez az irányelv tiszteletben tartja az alapvető jogokat és az Európai Unió Alapjogi Chartájában elismert elveket.
- (54) Mivel ezen irányelv céljait, nevezetesen azt, hogy az EUMSZ 101. és 102. cikke teljes mértékű érvényesülésének és a belső piac vállalkozások és fogyasztók szempontjából történő megfelelő működésének a biztosítása érdekében az uniós versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési keresetekre vonatkozó szabályok kerüljenek meghatározásra, a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, az Unió szintjén azonban az EUMSZ 101. és 102. cikke alkalmazásához szükséges hatékonyság és következtettség miatt e célok jobban megvalósíthatók, az Unió intézkedéseket hozhat az EUSZ 5. cikkében foglalt szubszidiaritás elvnek megfelelően. Az említett cikkben foglalt arányosság elvnek megfelelően ez az irányelv nem lépi túl az e célok eléréséhez szükséges mértéket.
- (55) A tagállamok és a Bizottság magyarázó dokumentumokról szóló, 2011. szeptember 28-i együttes politikai nyilatkozatának ⁽¹⁾ megfelelően a tagállamok vállalták, hogy indokolt esetben az átültető intézkedéseikről szóló értesítéshez az irányelv egyes elemei és az azt átültető nemzeti jogi eszköz megfelelő részei közötti kapcsolatot magyarázó egy vagy több dokumentumot mellékelnek. Ezen irányelv tekintetében a jogalkotó az ilyen dokumentumok megküldését indokoltan tekinti.
- (56) Indokolt ezen irányelv időbeli hatályára vonatkozóan szabályokat meghatározni,

ELFOGADTA EZT AZ IRÁNYELVET:

I. FEJEZET

TÁRGY, HATÁLY ÉS FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

1. cikk

Tárgy és hatály

(1) Ez az irányelv bizonyos, annak biztosításához szükséges szabályokat határoz meg, hogy a valamely vállalkozás vagy vállalkozások társulása által elkövetett versenyjogi jogsértés következtében kárt szenvedett személyek az adott vállalkozással vagy vállalkozások társulásával szemben hatékonyan érvényesíthessék az elszenvedett kár teljes megtérítésére vonatkozó jogukat. Ezenfelül olyan szabályokat is megállapít, amelyek – azáltal, hogy az Unió egész területén azonos szintű védelmet biztosítanak az ilyen kárt elszenvedett valamennyi személynek – erősítik a torzulásoktól mentes belső piaci versenyt és elhárítják a belső piac megfelelő működésének akadályait.

(2) Ez az irányelv olyan szabályokat határoz meg, amelyek összehangolják a versenyjogi szabályok versenyhatóságok általi végrehajtását, valamint e szabályoknak a nemzeti bíróságoknál indított kártérítési keresetek tekintetében történő érvényesítését.

2. cikk

Fogalommeghatározások

Ezen irányelv alkalmazásában:

1. „versenyjogi jogsértés”: az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének, vagy a nemzeti versenyjognak a megsértése;
2. „jogsértő”: az a vállalkozás vagy vállalkozások azon társulása, amely versenyjogi jogsértést követett el;
3. „nemzeti versenyjog”: a nemzeti jog azon rendelkezései, amelyek célja alapvetően megegyezik az EUMSZ 101., illetve 102. cikkének céljával, és amelyeket az 1/2003/EK rendelet 3. cikkének (1) bekezdése értelmében egyazon ügyben, az uniós versenyjoggal párhuzamosan alkalmaznak, ide nem értve a nemzeti jog azon rendelkezéseit, amelyek büntetőjogi szankciókat írnak elő természetes személyekre vonatkozóan, kivéve ha és amennyiben az ilyen büntetőjogi szankciók szolgálják a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok érvényesítését;
4. „kártérítési kereset”: a nemzeti jog szerinti olyan kereset, amelyben egy állítólagos károsult fél, egy, az állítólagos károsult fél vagy felek nevében eljáró személy, – amennyiben az uniós vagy nemzeti jog ezt lehetővé teszi – vagy az állítólagos károsult fél jogát jogutódlással megszerző természetes vagy jogi személy, beleértve az igényt megszerző személyt is, kártérítési igényt terjeszt egy nemzeti bíróság elé;
5. „kártérítési igény”: versenyjogi jogsértéssel okozott kár megtérítésére irányuló igény;
6. „károsult fél”: olyan személy, aki vagy amely versenyjogi jogsértés miatt kárt szenvedett;

⁽¹⁾ HL C 369., 2011.12.17., 14. o.

7. „nemzeti versenyhatóság”: az EUMSZ 101. és 102. cikkének alkalmazásáért felelős, az 1/2003/EK rendelet 35. cikkének megfelelően valamely tagállam által kijelölt hatóság;
8. „versenyhatóság”: a Bizottság vagy valamely nemzeti versenyhatóság, vagy szöveggörnyezettől függően mindkettő;
9. „nemzeti bíróság”: az EUMSZ 267. cikkének értelmében vett tagállami bíróság;
10. „felülvizsgálati bíróság”: olyan nemzeti bíróság, amely hatáskörrel rendelkezik a nemzeti versenyhatóság határozatainak vagy az e határozatokról rendelkező ítéleteknek a rendes jogorvoslati eszközök útján történő felülvizsgálata, függetlenül attól, hogy ez a bíróság rendelkezik-e hatáskörrel versenyjogi jogsértés megállapítására;
11. „jogsértést megállapító határozat”: valamely versenyhatóság vagy felülvizsgálati bíróság versenyjogi jogsértést megállapító határozata;
12. „jogsértést megállapító jogerős határozat”: a jogsértést megállapító olyan határozat, amely rendes jogorvoslat keretében nem vagy már nem vizsgálható felül;
13. „bizonyíték”: az eljáró nemzeti bíróság által elfogadható valamennyi bizonyítéktípus, különösen dokumentumok és információkat tartalmazó egyéb tárgyak, függetlenül az információkat tároló adathordozó típusától;
14. „kartell”: két vagy több versenytárs közötti olyan megállapodás vagy összehangolt magatartás, amelynek célja a versenytársak piaci versenyben követett magatartásának összehangolása vagy a verseny releváns tényezőinek befolyásolása többek között, de nem kizárólag olyan magatartás útján, mint a vételi vagy eladási árak vagy egyéb kereskedelmi feltételek – a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokra vonatkozókat is ideértve – rögzítése vagy összehangolása, a termelési vagy értékesítési kvóták felosztása, a piac és a vevők felosztása, ideértve az ajánlattételben való összejátszást, az import- vagy exportkorlátozásokat vagy más versenytársak elleni versenyellenes tevékenységeket;
15. „engedékenységi program”: az EUMSZ 101. cikkének vagy a megfelelő nemzeti jogi rendelkezésnek az alkalmazásával kapcsolatos olyan program, amely alapján valamely titkos kartell résztvevője a kartellben részt vevő többi vállalkozástól függetlenül együttműködik a versenyhatósági vizsgálatban oly módon, hogy önként nyilatkozik a kartellről való tudomásáról, és az abban játszott szerepéről, és ezért cserébe – határozattal vagy az eljárás megszüntetése útján – mentesül a kartellben való részvétele miatt kiszabandó bírság alól, vagy az ilyen bírságot vele szemben csökkentik;
16. „engedékenységi nyilatkozat”: egy vállalkozás vagy egy természetes személy által vagy nevében a versenyhatóság előtt önkéntesen tett szóbeli vagy írásbeli nyilatkozat vagy annak rögzített változata, amelyben az adott vállalkozás vagy természetes személy ismerteti, hogy tudomása van egy kartellről, és ismerteti az abban játszott szerepét, és amely nyilatkozat kifejezetten a versenyhatóság elé terjesztése érdekében készül azzal a céllal, hogy az engedékenységi program keretében a nyilatkozattevő a kartell miatt kiszabandó bírság alól mentesüljön vagy az ilyen bírságot vele szemben csökkentse; ide nem értve az előzetesen létező információt;
17. „előzetesen létező információ”: olyan bizonyíték, amely a versenyhatóság eljárásától függetlenül létezik, akár a versenyhatóság ügyiratában, akár azon kívül lehet fel;
18. „egyezségi beadvány”: valamely vállalkozás által vagy nevében a versenyhatóság elé terjesztett, kifejezetten az egyszerűsített vagy gyorsított eljárás alkalmazásának lehetővé tétele céljából a versenyhatóság számára készített, a vállalkozás versenyjogi jogsértésben való részvételének és az ezen versenyjogi jogsértésért fennálló felelősségének elismerésére vonatkozó vagy az ezen jogsértésben való részvételének vitásáról lemondó önkéntes nyilatkozat;
19. „mentességben részesülő jogalany”: olyan vállalkozás vagy természetes személy, amely vagy aki engedékenységi program keretében a versenyhatóságtól mentességet kapott a bírság alól;
20. „árnövekedés”: a ténylegesen fizetett ár és az azon ár közötti különbség, amely ár akkor állt volna fenn, ha nem történik versenyjogi jogsértés;
21. „önkéntes vitarendezés”: bármely olyan mechanizmus, amely lehetővé teszi a felek számára a kártérítési igény tekintetében fennálló jogvita peren kívüli rendezését;
22. „önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezség”: olyan megállapodás, amely önkéntes vitarendezés útján jött létre;
23. „közvetlen vevő”: olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely közvetlenül a jogsértőtől vett a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat;
24. „közvetett vevő”: olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely nem közvetlenül a jogsértőtől, hanem annak közvetlen vevőjétől vagy egy későbbi vevőtől vett a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, ilyen termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó termékeket vagy szolgáltatásokat, vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat.

3. cikk

A teljes kártérítéshez való jog

- (1) A tagállamok biztosítják, hogy minden, versenyjogi jogsértés következtében kárt szenvedett természetes vagy jogi személynek lehetősége legyen e kár teljes körű megtérítését követelni és teljes körű kártérítést kapni.
- (2) A teljes kártérítés eredményeként a károsultnak olyan helyzetbe kell kerülnie, amilyenbe a versenyjogi jogsértés hiányában feltételezhetően került volna. A teljes kártérítésnek ennek megfelelően magában kell foglalnia a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségért és az elmaradt haszonért járó kártérítést, valamint a kamat fizetését.
- (3) Az ezen irányelv szerinti teljes kártérítés nem vezethet az elszenvedett kár mértékét meghaladó kártérítéshez, legyen az akár büntető jellegű, többszörös vagy egyéb kártérítés.

4. cikk

A tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elve

A tényleges érvényesülés elvével összhangban a tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési igények érvényesítésére vonatkozó valamennyi nemzeti szabály és eljárás oly módon kerüljön megállapításra és alkalmazásra, hogy ne tegyék a gyakorlatban megvalósíthatatlanná vagy túlzottan nehézé a versenyjogi jogsértéssel okozott kár teljes megtérítésére vonatkozó uniós jog gyakorlását. Az egyenértékűség elvével összhangban az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértésén alapuló kártérítési keresetekre vonatkozó nemzeti szabályok és eljárások nem lehetnek kedvezőtlenebbek az állítólagos károsult felekre nézve, mint a nemzeti jog megsértése miatt indított, hasonló kártérítési keresetekre irányadó szabályok és eljárások

II. FEJEZET

A BIZONYÍTÉKOK FELTÁRÁSA

5. cikk

A bizonyítékok feltárása

(1) A tagállamok biztosítják, hogy az Unióban indított kártérítési eljárásokban azon felperes kérésére, aki a kárigény elfogadhatóságának alátámasztásához elegendő, az ésszerűen rendelkezésre álló tényeket és bizonyítékot tartalmazó, megalapozott indokolást nyújtott be, a nemzeti bíróságok az e fejezetben meghatározott feltételeknek megfelelően kötelezessék az alperest vagy a harmadik felet az ellenőrzésük alatt álló releváns bizonyítékok feltárására. A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok az alperes kérelmére a felperest vagy a harmadik felet kötelezessék a releváns bizonyítékok feltárására.

Ez a bekezdés nem érinti a nemzeti bíróságoknak az 1206/2001/EK rendelet szerinti jogait és kötelezettségeit.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok a megalapozott indokolásban ésszerűen rendelkezésre álló tények alapján a lehető legpontosabban és legszűkebben meghatározott bizonyítékoknak, illetve a bizonyítékok egy ilyen módon meghatározott releváns kategóriájába tartozó bizonyítékoknak a feltárását rendelhessék el.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok az arányos mértékre korlátozzák a bizonyítékok feltárását. Annak meghatározásakor, hogy a fél által kérelmezett bizonyítékfeltárás arányos-e, a nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük valamennyi fél és az érintett harmadik felek jogos érdekeit. Különösen figyelembe kell venniük a következőket:

- a) azt, hogy a kártérítési igényt, illetve a védekezést milyen mértékben támasztják alá a bizonyítékok feltárására irányuló kérelem indokolásaként előterjesztett, rendelkezésre álló tények és bizonyítékok;
- b) a bizonyítékfeltárás terjedelmét és költségeit, különösen az érintett harmadik felek vonatkozásában, többek között az olyan általános információkeresés megelőzésére, amely feltételezhetően semmilyen relevanciával nem bír az eljárásban érintett felek számára;
- c) azt, hogy a feltárni kért bizonyíték tartalmaz-e bizalmas információkat (különösen harmadik felek tekintetében), és milyen intézkedések állnak rendelkezésre e bizalmas információk védelmére.

(4) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek bizalmas információkat tartalmazó bizonyítékok feltárásának elrendelésére, amennyiben azt a kártérítési kereset szempontjából fontosnak ítélik. A tagállamok biztosítják, hogy az ilyen információk feltárásának elrendelésével összefüggésben a nemzeti bíróságok hatékony intézkedésekkel biztosíthassák az ilyen információk védelmét.

- (5) A vállalkozások ahhoz fűződő érdeke, hogy versenyjogi jogsértést követően elkerüljék a kártérítési kereseteket, nem minősül védelemre okot adó érdeknek.
- (6) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok a bizonyítékok feltárásának elrendelése során biztosítsák az uniós, illetve nemzeti jog értelmében alkalmazandó, jogászai segítség igénybevételével összefüggő mentességek teljes körű érvényesülését.
- (7) A tagállamok biztosítják, hogy az, akitől a bizonyítékok feltárását kérelmezték, lehetőséget kapjon a meghallgatásra azt megelőzően, hogy a nemzeti bíróság e cikk alapján a bizonyítékfeltárást elrendelne.
- (8) A (4) bekezdésnek és az (7) bekezdésnek, valamint a 6. cikknek a sérelme nélkül, ez a cikk nem akadályozza a tagállamokat abban, hogy olyan szabályokat tartsanak fenn vagy vezessenek be, amelyek a bizonyítékok szélesebb körű feltárását eredményeznék.

6. cikk

Versenyhatalóság ügyiratában szereplő bizonyíték feltárása

- (1) A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési keresetek tekintetében, amennyiben a nemzeti bíróságok valamely versenyhatalóság ügyiratában található bizonyítékok feltárását rendelik el, az 5. cikk mellett e cikk is alkalmazandó legyen.
- (2) Ez a cikk nem érinti a dokumentumokhoz való nyilvános hozzáféréssel kapcsolatos, az 1049/2001/EK rendelet szerinti szabályokat és gyakorlatokat.
- (3) Ez a cikk nem érinti a versenyhatalóságok belső dokumentumainak, valamint a versenyhatalóságok közötti levelezésnek a védelmére vonatkozó, az uniós, illetve nemzeti jog szerinti szabályokat és gyakorlatokat.
- (4) Valamely, az információ feltárását elrendelő végzés arányosságának az 5. cikk (3) bekezdése szerinti értékelésekor a nemzeti bíróságoknak mérlegelniük kell az alábbiakat is:
- azt, hogy a vonatkozó kérelmet kifejezetten a valamely versenyhatalósághoz benyújtott vagy annak ügyirataiban szereplő bizonyos dokumentumok jellegére, tárgyára vagy tartalmára utalva fogalmazták-e meg, és nem általánosan megfogalmazott, a versenyhatalósághoz benyújtott dokumentumokra vonatkozó kérelemről van-e szó;
 - azt, hogy a bizonyítékfeltárást kérelmező fél nemzeti bíróság előtt indított kártérítési keresettel összefüggésben kérelmezi-e a bizonyítékfeltárást; valamint
 - az (5) és (10) bekezdés tekintetében, vagy ha azt valamely versenyjogi hatóság a (11) bekezdés szerint kéri, a versenyjog közjogi érvényesítése eredményessége védelmének szükségességét.
- (5) A nemzeti bíróságok az alábbi kategóriákba tartozó bizonyítékok feltárását kizárólag azt követően rendelhetik el, hogy a versenyhatalóság határozat elfogadása révén vagy egyéb módon lezárta eljárását:
- valamely természetes vagy jogi személy által kifejezetten valamely versenyhatalóság eljárása céljára létrehozott információk;
 - a versenyhatalóság által saját eljárása során létrehozott és a feleknek megküldött információk; valamint
 - a visszavont egyezségi beadványok.
- (6) A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési keresetek tekintetében a nemzeti bíróságok egyik esetben se kötelezhesenek egy felet vagy egy harmadik felet a következő kategóriákba tartozó bizonyítékok feltárására:
- engedélyességi nyilatkozatok; és
 - egyezségi beadványok.
- (7) A felperes indokolt kérelmet nyújthat be az iránt, hogy valamely nemzeti bíróság hozzáférhessen a (6) bekezdés a) vagy b) pontjában említett bizonyítékokhoz kizárólag abból a célból, hogy megbizonyosodjon afelől, hogy azok tartalma megfelel-e a 2. cikk 16. és 18. pontjában foglalt fogalom meghatározásoknak. Ennek értékelésekor a nemzeti bíróságok csak az illetékes versenyhatalóságtól kérhetnek segítséget. A kérdéses bizonyítékokat szolgáltatóknak is lehetőséget lehet adni arra, hogy meghallgassák őket. A nemzeti bíróság semmilyen esetben nem engedélyezheti a másik fél/felek vagy harmadik fél/felek számára az e bizonyítékokhoz való hozzáférést.
- (8) Ha a kért bizonyítéknak csak egy része tartozik a (6) bekezdés hatálya alá, a bizonyíték fennmaradó részeit a kategóriájuktól függően az e cikk vonatkozó bekezdéseiben a bizonyítékfeltárással összefüggően meghatározott szabályoknak megfelelően kell rendelkezésre bocsátani.

(9) A versenyhatóság ügyiratában szereplő, az e cikkben felsorolt kategóriák egyikébe sem tartozó bizonyítékok feltárása e cikk sérelme nélkül bármikor elrendelhető kártérítési perekben.

(10) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok csak abban az esetben kérhessék valamely versenyhatóságtól az ügyiratában található bizonyítékok feltárását, ha azok rendelkezésre bocsátására – ésszerűen elvárható módon – egyik fél vagy harmadik fél sem képes.

(11) Amennyiben valamely versenyhatóság ki kívánja fejteni álláspontját a bizonyítékfeltárás iránti kérelmek arányosságával kapcsolatban, a versenyhatóság – saját kezdeményezésére – észrevételeket nyújthat be ahhoz a nemzeti bírósághoz, amelynél a bizonyítékfeltárás elrendelése iránti kérelmet benyújtották.

7. cikk

A kizárólag valamely versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén megszerzett bizonyítékok felhasználására vonatkozó korlátozások

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a 6. cikk (6) bekezdésében felsorolt kategóriák egyikébe tartozó olyan bizonyítékok, amelyeket valamely természetes vagy jogi személy kizárólag valamely versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett meg, az alkalmazandó nemzeti szabályok szerint kártérítési perekben bizonyítékként elfogadhatatlannak minősüljenek, vagy pedig az alkalmazandó nemzeti szabályok szerinti egyéb, a bizonyítékok felhasználására vonatkozóan a 6. cikkben meghatározott korlátozások teljes körű érvényesítését biztosító védelemben részesüljenek.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy mindaddig, amíg valamely versenyhatóság határozat elfogadása útján vagy más módon le nem zárta eljárását, a 6. cikk (5) bekezdésében felsorolt kategóriákba tartozó olyan bizonyítékok, amelyeket valamely természetes vagy jogi személy kizárólag az ezen versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett meg, az alkalmazandó nemzeti szabályok szerint kártérítési perekben bizonyítékként elfogadhatatlannak minősüljenek, vagy pedig az alkalmazandó nemzeti szabályok szerinti egyéb, a bizonyítékok felhasználására vonatkozóan a 6. cikkben meghatározott korlátozások teljes körű érvényesítését biztosító védelemben részesüljenek.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy az olyan bizonyítékokat, amelyeket valamely természetes vagy jogi személy kizárólag a valamely versenyhatóság ügyiratához való hozzáférés révén szerzett meg, és amely nem tartozik az (1) vagy (2) bekezdés hatálya alá, kártérítési perben csak az adott személy, illetve az adott személy jogait jogutódlás révén megszerző természetes vagy jogi személy (az igényt megszerző személyt is ideértve) használhassa fel.

8. cikk

Szankciók

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságoknak ténylegesen lehetőségük legyen arra, hogy szankciókat szabjanak ki a felekre, harmadik felekre és jogi képviselőikre az alábbi esetek bármelyikében:

- amennyiben elmulasztják vagy megtagadják valamely nemzeti bíróság bizonyítékfeltárásra vonatkozó végzésének teljesítését;
- amennyiben releváns bizonyítékokat semmisítenek meg;
- amennyiben elmulasztják vagy megtagadják valamely nemzeti bíróság bizalmas információ védelmére irányuló végzésében előírt kötelezettségek teljesítését;
- amennyiben megsértik a bizonyítékok felhasználása tekintetében e fejezetben meghatározott korlátozásokat.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok által kiszabható szankciók hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek legyenek. A kártérítési perben részt vevő fél magatartására tekintettel a nemzeti bíróságok által alkalmazható szankciók között szerepelnie kell a peres fél számára hátrányos következtetés levonása (ideértve például a szóban forgó kérdés bizonyított voltának vélelmezését és az igények és az ellenkérelmek részleges vagy teljes elutasítását), illetve a költségek megfizetésére kötelezés lehetőségének.

III. FEJEZET

A NEMZETI HATÁROZATOK HATÁLYA, ELÉVÜLÉSI IDŐK, EGYETEMLEGES FELELŐSSÉG

9. cikk

A nemzeti határozatok hatálya

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a valamely nemzeti versenyhatóság vagy felülvizsgálati bíróság által hozott jogerős határozatban megállapított versenyjogi jogsértés megtörténte ne legyen vitatható az EUMSZ 101. vagy 102. cikke, illetve a nemzeti versenyjog alapján a nemzeti bíróságoknál indított kártérítési perekben.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben az (1) bekezdésben említett jogerős határozatot egy másik tagállamban hozták meg, e jogerős határozatra az adott tagállam bírósága előtt a nemzeti joggal összhangban legalább mint a versenyjogi jogsértés megtörténtének prima facie bizonyítékára hivatkozni lehessen, és azt adott esetben a felek által előterjesztett egyéb bizonyítékokkal együtt meg lehessen vizsgálni.

(3) E cikk nem érinti a nemzeti bíróságok EUMSZ 267. cikke szerinti jogait és kötelezettségeit.

10. cikk

Elévülési idő

(1) A tagállamok e cikkel összhangban meghatározzák a kártérítési keresetek indításával kapcsolatos elévülési időre vonatkozó szabályokat. E szabályoknak meg kell határozniuk az elévülési idő kezdő időpontját, időtartamát és azokat a körülményeket, amelyek fennállása esetén az elévülés idő megszakad vagy nyugszik.

(2) Az elévülési idő nem kezdődhet meg azelőtt, hogy a versenyjogi jogsértés megszűnt volna és a felperesnek tudomása lenne vagy ésszerűen elvárható módon tudnia kellene a következőkről:

- a) a szóban forgó magatartásról, és annak tényéről, hogy az versenyjogi jogsértésnek minősül;
- b) arról a tényről, hogy a versenyjogi jogsértés számára kárt okozott; valamint
- c) a jogsértő kilétéről.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési kereset megindítására vonatkozó elévülési idő legalább öt év legyen.

(4) A tagállamok biztosítják, hogy az elévülési idő nyugodjon, illetve a nemzeti jogtól függően megszakadjon, ha valamely versenyhatóság intézkedést fogad el a kártérítési kereset alapjául szolgáló versenyjogi jogsértéssel kapcsolatos vizsgálat vagy eljárás tekintetében. A nyugvás legkorábban a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése vagy az eljárás egyéb módon történő befejezése után egy évvel érhet véget.

11. cikk

Egyetemleges felelősség

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a versenyjogi jogsértést közös magatartással előidéző vállalkozások egyetemlegesen feleljenek a versenyjogi jogsértéssel okozott kárért oly módon, hogy a jogsértő vállalkozások mindegyike köteles legyen a kárt teljes mértékben megtéríteni, és a károsult fél bármelyiküktől teljes kártérítést követelhesen mindaddig, amíg kárát teljes mértékben meg nem térítették.

(2) Az (1) bekezdéstől eltérve, a tagállamok biztosítják, hogy abban az esetben, ha a jogsértő a 2003/361/EK bizottsági ajánlásban ⁽¹⁾ meghatározott kis- vagy középvállalkozás (kkv), a jogsértő – a teljes kártérítéshez való, a 3. cikkben meghatározott jog sérelme nélkül – kizárólag a saját közvetlen és közvetett vevőikkel szemben legyen felelősségre vonható, amennyiben

- a) az adott piacon fennálló részesedése a versenyjogi jogsértés időtartama alatt mindvégig 5 % alatt maradt; valamint
- b) az egyetemleges felelősségre vonatkozó rendes szabályok alkalmazása esetén gazdaságilag végérvényesen életképtelenné válna, eszközei pedig teljesen elértéktelenednének.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott eltérés nem alkalmazható, amennyiben:

- a) a kkv vezető szerepet játszott a versenyjogi jogsértésben vagy más vállalkozásokat a versenyjogi jogsértésben való részvételre kényszerített; vagy
- b) korábban már megállapítást nyert, hogy a kkv versenyjogi jogsértést követett el.

(4) Az (1) bekezdéstől eltérve a tagállamok biztosítják, hogy a mentességben részesülő jogalany a következő esetekben legyen egyetemlegesen felelős:

- a) a közvetlen és közvetett vevőivel vagy beszállítóival szemben; valamint
- b) az egyéb károsult felekkel szemben, de kizárólag abban az esetben, ha az ugyanazon versenyjogi jogsértésben részt vevő többi vállalkozástól a teljes káruk megtérítésére nincs lehetőség.

A tagállamok biztosítják, hogy az e bekezdés szerinti esetekre vonatkozó elévülési idők ésszerűek és elegendőek legyenek ahhoz, hogy a károsult felek ilyen kereseteket indíthassanak.

⁽¹⁾ A Bizottság 2003/361/EK ajánlása (2003. május 6.) a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározásáról (HL L 124., 2003.5.20., 36. o.).

(5) A tagállamok biztosítják, hogy a jogsértő hozzájárulásként bármely más jogsértőtől behajthasson egy a versenyjogi jogsértéssel okozott kárért fennálló felelősségére tekintettel meghatározott összeget. Az olyan jogsértő által fizetendő hozzájárulás összege, amelyet engedékenységi program keretében mentesítettek a bírságok alól, nem haladhatja meg az általa a saját közvetlen vagy közvetett vevőinek vagy beszállítóinak okozott kár összegét.

(6) A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben a versenyjogi jogsértés a jogsértők közvetlen vagy közvetett vevőin vagy beszállítóin kívüli egyéb károsult feleknek is kárt okozott, a mentességben részesülő jogalany többi jogsértő részére fizetendő hozzájárulásának összegét a kárért fennálló felelősségének aránya alapján kell meghatározni.

IV. FEJEZET

AZ ÁRNÖVEKEDÉS TOVÁBBHÁRÍTÁSA

12. cikk

Az árnövekedés továbbhárítása és a teljes kártérítéshez való jog

(1) A 3. cikkben meghatározott teljes kártérítéshez való jog teljes körű érvényesülésének biztosítása céljából a tagállamok biztosítják, hogy bárki, aki a versenyjogi megsértése következtében kárt szenvedett, az e fejezetben meghatározott szabályokkal összhangban követelhesse a kár megtérítését, függetlenül attól, hogy a jogsértő közvetlen vagy közvetett vevője-e, valamint hogy a kártérítés összege ne haladhassa meg a versenyjogi jogsértéssel a felperesnek okozott kárt, a jogsértő pedig ne mentesülhessen a felelősségre vonás alól.

(2) Az elszenvedett kárt meghaladó mértékű kártérítés elkerülése érdekében a tagállamok megfelelő eljárási szabályokat határoznak meg annak biztosítására, hogy a beszállítói lánc bármely szintjén a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség után nyújtott kártérítés ne haladhassa meg az adott szinten az árnövekedés miatt elszenvedett kárt.

(3) E fejezet nem érinti a károsult fél azon jogát, hogy kártérítést követelhesen és kaphasson az árnövekedés teljes vagy részleges áthárítása miatt elmaradt haszonért.

(4) A tagállamok biztosítják, hogy az e fejezetben foglalt szabályok megfelelően érvényesüljenek, ha a versenyjogi jogsértés a jogsértőnek való szállítással függ össze.

(5) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek az árnövekedés továbbhárított mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő felbecslésére.

13. cikk

A továbbhárításon alapuló védekezés

A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési per alperese a kárigénnyel szembeni védekezésként hivatkozhat arra, hogy a felperes részben vagy egészben továbbhárította a versenyjogi jogsértésből eredő árnövekedést. Az árnövekedés továbbhárításának megtörténtével kapcsolatos bizonyítási terhet az alperes viseli, aki e célból ésszerű mértékben bizonyítékfeltárást kérhet a felperestől és/vagy harmadik felektől.

14. cikk

Közvetett vevők

(1) A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben a kártérítési perben a kárigény léte vagy a megítélendő kártérítés összege attól függ, hogy az árnövekedést továbbhárították-e a felperesre, illetve hogy milyen mértékben hártották azt tovább, figyelemmel azon kereskedelmi gyakorlatra, hogy az árnövekedéseket általában továbbhárítják a beszállítói lánc mentén, a továbbhárítás megtörténtével és mértékével kapcsolatos bizonyítási terhet a felperes viselje, aki ésszerű mértékben bizonyítékfeltárást kérhet az alperestől vagy harmadik felektől.

(2) Az (1) bekezdésben említett helyzetben akkor kell a közvetett vevő által bizonyítottnak tekinteni az e közvetett vevőre való áthárítás megtörténtét, ha e közvetett vevő igazolta, hogy:

a) az alperes versenyjogi jogsértést követett el;

b) a versenyjogi jogsértés árnövekedést eredményezett az alperes közvetlen vevőjénél; valamint

c) a közvetett vevő a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, illetve a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat vett.

Ez a bekezdés nem alkalmazható, amennyiben az alperes hitelt érdemlően és a bíróság számára elfogadhatóan bizonyítani tudja, hogy az árnövekedést nem vagy nem teljes egészében hátrították át a közvetett vevőre.

15. cikk

A beszállítói lánc különböző szintjein álló felperesek által indított kártérítési keresetek

(1) Annak elkerülése érdekében, hogy a beszállítói lánc különböző szintjein levő felperesek által indított kártérítési keresetek a jogsértő többszörös felelősségre vonását vagy felelősségre vonásának hiányát eredményezzék, a tagállamok biztosítják, hogy annak mérlegelésekor, hogy a 13. és 14. cikk alkalmazásából eredő bizonyítási kötelezettségnek eleget tettek-e, a kártérítési keresetet elbíráló nemzeti bíróság az uniós vagy a nemzeti jog alapján rendelkezésre álló eszközök révén képes legyen az alábbiak bármelyikének kellő figyelembevételére:

- a) ugyanazon versenyjogi jogsértésre vonatkozóan, de a beszállítói lánc különböző szintjein álló felperesek által indított kártérítési keresetek;
- b) az a) pontban említett kártérítési keresetek eredményeképpen hozott ítéletek;
- c) a versenyjog közjogi jogérvényesítéséből származó, az adott ügy szempontjából releváns nyilvános információk.

(2) Ez a cikk nem érinti a nemzeti bíróságoknak az 1215/2012/EU rendelet 30. cikke szerinti jogait és kötelezettségeit.

16. cikk

Iránymutatások a nemzeti bíróságok számára

A Bizottság iránymutatásokat bocsát ki a nemzeti bíróságok számára arról, hogy hogyan kell felbecsülni a közvetett vevőre áthárított árnövekedés mértékét.

V. FEJEZET

A KÁR SZÁMSZERŰSÍTÉSE

17. cikk

A kár számszerűsítése

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a kár számszerűsítéséhez megkövetelt bizonyítási teher és a bizonyítékok tekintetében előírt követelmények ne tegyék gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehézvé a kártérítéshez való jog érvényesítését. A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek a kár mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő felbecslésére, amennyiben megállapítást nyer, hogy a felperes kárt szenvedett, azonban a kár mértékét a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz pontosan számszerűsíteni.

(2) Kartell keretében elkövetett versenyjogi jogsértés esetén vélelmezni kell a károkozás tényét. A jogsértő jogosult e vélelem megdöntésére.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési keresettel kapcsolatos eljárásokban valamely nemzeti versenyhatóság egy nemzeti bíróság megkeresésére segítséget nyújthasson e nemzeti bíróság részére a kártérítés mértékének meghatározásában, amennyiben e nemzeti versenyhatóság az ilyen segítségnyújtást megfelelőnek tekinti.

VI. FEJEZET

ÖNKÉNTES VITARENDEZÉS

18. cikk

Az önkéntes vitarendezés halasztó és egyéb hatálya

(1) A tagállamok biztosítják a kártérítési kereset indítására nyitva álló elévülési idő nyugvását az önkéntes vitarendezési eljárás időtartamára. Az elévülési idő nyugvása csak azon felek esetében érvényesül, amelyek részt vesznek, részt vettek vagy amelyeket képviseltek az önkéntes vitarendezési eljárásban.

(2) A választottbíráskodásra vonatkozó nemzeti jogi rendelkezések sérelme nélkül a tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési keresetet elbíráló nemzeti bíróságok legfeljebb két évre felfüggeszthessék az eljárást, amennyiben annak felei között az adott kártérítési kereset tárgyát képező igényt illetően önkéntes vitarendezési eljárás van folyamatban.

(3) A versenyhatóság a bíróságot kiszabó határozatának meghozatalakor enyhítő körülményként veheti figyelembe az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezség eredményeképpen a versenyhatósági határozat meghozatala előtt fizetett kártérítést.

19. cikk

Az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezség hatása a későbbi kártérítési keresetekre

(1) A tagállamok biztosítják, hogy az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezséget követően az egyezséget kötő károsult kártérítési igénye csökkenjen azzal a résszel, amely a versenyjogi jogsértés által a károsult félnek okozott kár tekintetében az egyezséget kötő jogsértőre jut.

(2) Az egyezséget kötő károsult fél fennmaradó igénye kizárólag az egyezségből kimaradó jogsértőkkel szemben érvényesíthető. Az egyezségből kimaradó jogsértők a fennmaradó igényre vonatkozóan nem követelhetnek hozzájárulást az egyezséget kötő jogsértőtől.

(3) A (2) bekezdéstől eltérve, a tagállamok biztosítják, hogy, amennyiben az egyezségből kimaradó jogsértők nem tudják az egyezséget kötő károsult fél fennmaradó igényének megfelelő összeget kifizetni, az egyezséget kötő károsult fél a fennmaradó igényét az egyezséget kötő jogsértővel szemben is érvényesíthesse.

Az első albekezdésben említett eltérést az önkéntes vitarendezés keretében kötött egyezségben kifejezetten ki lehet zárni.

(4) Annak a hozzájárulási összegnek a meghatározásakor, amelyet egy jogsértő egy másik jogsértőtől a versenyjogi jogsértéssel okozott kárért való felelőssége arányában megtérítésként követelhet, a nemzeti bíróságoknak kellőképpen figyelembe kell venniük az érintett jogsértő részvételével korábban önkéntes vitarendezés keretében létrejött egyezség alapján fizetett kártérítést.

VII. FEJEZET

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

20. cikk

Felülvizsgálat

(1) A Bizottság 2020. december 27-ig felülvizsgálja ezt az irányelvet, és jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

(2) Az első bekezdésben említett jelentés többek között a következők mindegyikére vonatkozó információkat tartalmazza:

- a) a versenyhatóság által versenyjogi jogsértés miatt kiszabott bírságok megfizetéséből eredő pénzügyi nehézségek lehetséges hatása a károsult feleknél felmerült, az adott versenyjogi jogsértéssel okozott kár teljes megtérítésének lehetőségére;
- b) a valamely tagállam versenyhatósága által elfogadott határozatban megállapított versenyjogi jogsértés miatt kártérítést igénylő felperesek mennyiben tudták sikeresen bizonyítani az ilyen versenyjogi jogsértés tényét egy másik tagállam nemzeti bírósága előtt; valamint
- c) a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségért nyújtott kártérítés összege mennyiben haladta meg a versenyjogi jogsértéssel okozott, árnövekedésből eredő kárt, illetve a beszállítói lánc bármely szintjén elszenvedett, árnövekedésből eredő kárt.

(3) Az első bekezdésben említett jelentést adott esetben jogalkotási javaslatnak kell kísérnie.

21. cikk

Átültetés a nemzeti jogba

(1) A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb 2016. december 27-ig megfeleljenek. E rendelkezések szövegét haladéktalanul megküldik a Bizottság számára.

Amikor a tagállamok elfogadják ezeket a rendelkezéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.

(2) A tagállamok közlik a Bizottsággal nemzeti joguk azon főbb rendelkezéseinek szövegét, amelyeket az ezen irányelv által szabályozott területen fogadnak el.

22. cikk

Időbeli hatály

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a 21. cikk értelmében az ezen irányelv anyagi jogi rendelkezéseinek való megfelelés céljából elfogadott nemzeti intézkedések ne legyenek visszamenőleges hatállyal alkalmazhatók.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a 21. cikk értelmében elfogadott, az (1) bekezdésben említettektől eltérő nemzeti intézkedések nem alkalmazhatóak az olyan kártérítési keresetekre, amelyeket valamely nemzeti bíróságnál 2014. december 26. előtt indítottak.

23. cikk

Hatálybalépés

Ez az irányelv az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

24. cikk

Címzettek

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei.

Kelt Strasbourgban, 2014. november 26-án.

az Európai Parlament részéről
az elnök
M. SCHULZ

a Tanács részéről
az elnök
S. GOZI
